

PO 10/2022

Warszawa, 10 listopada 2022 r.

**Szanowny Pan
dr hab. Marcin Wiącek, prof. UW
Rzecznik Praw Obywatelskich VIII kadencji
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
al. Solidarności 77
00-090 Warszawa**

Szanowny Panie Rzeczniku,

Związek Zawodowy Tłumaczy Przysięgłych w Polsce zwraca się do Pana z uprzejmą prośbą o interwencję w sprawie wypłaty wynagrodzeń przyznawanych tłumaczom przysięgłym za prace wykonywane na rzecz sądów oraz innych organów wymiaru sprawiedliwości czy administracji publicznej na podstawie *Ustawy o Zawodzie Tłumacza Przysięgłego* z dnia 25 listopada 2004 r. (Dz.U. Nr 273, poz. 2702), tj. z dnia 18 marca 2015 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 487), tj. z dnia 22 lipca 2016 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 1222), tj. z dnia 20 lipca 2017 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 1505), (zm. Dz.U. z 2019 r. poz. 730, Dz.U. z 2018 r. poz. 1669) oraz rozporządzeń do niej wydanych [dalej UZTP].

Tytułem wstępu chcielibyśmy przybliżyć specyfikę zawodu tłumacza przysięgłego, który jest uregulowany we wspomnianej wyżej ustawie, natomiast wysokość wynagrodzeń za wykonane zlecenia na rzecz organów wymiaru sprawiedliwości i administracji publicznej w prowadzonych postępowaniach reguluje Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego z dnia 24 stycznia 2005 r. (Dz.U. Nr 15, poz. 131), (zm. Dz.U. z 2019 r. poz. 1975, Dz.U. 2009 Nr 221, poz. 1746, Dz.U. 2007 Nr 41, poz. 265) [dalej Rozporządzenie].

W myśl postanowień UZTP tłumacz przysięgły zobowiązany jest do wykonywania zleceń na rzecz sądów, prokuratur, policji oraz innych organów administracji publicznej w ramach prowadzonych postępowań. Organy te są natomiast zobowiązane do wypłaty wynagrodzeń za wykonane czynności zgodnie z postanowieniami Rozporządzenia. Wypłata dokonywana jest na podstawie rachunku lub faktury.

Przechodząc do meritum sprawy – tłumacze przysięgli borykają się z dwoma problemami, związanymi z wynagrodzeniami za czynności wykonane dla organów administracji publicznej w ramach prowadzonych postępowań:

1. Terminy wypłaty wynagrodzenia – nie zostały nigdzie ustalone.
2. Wysokość/waloryzacja stawek.

Ad. 1. O ile można stwierdzić, że większość organów administracji publicznej wypłaca wynagrodzenia za czynności wykonane przez tłumacza przysięgłego terminowo, czyli zgodnie ze wskazanym na rachunku/fakturze terminem płatności, o tyle sądy i tu należy wskazać

w szczególności sądy w postępowaniach cywilnych, dokonują wypłaty wynagrodzenia często z ogromnym opóźnieniem. Wynika to z różnych powodów, a głównym powodem wskazywanym przez sądy w przypadku postępowań cywilnych jest uprawomocnienie się postanowienia o przyznaniu wynagrodzenia tłumaczowi przysięgłemu. Proces zlecenia tłumaczenia i przyznawania wynagrodzenia wygląda następująco:

1. Sąd powołuje tłumacza przysięgłego i zleca mu wykonanie określonej czynności.
2. Tłumacz wykonuje tłumaczenie i wystawia rachunek/fakturę za wykonane tłumaczenie (w tym miejscu należy zaznaczyć, że zaczynają biec terminy opłacenia podatków: zaliczki na podatek dochodowy oraz składki zdrowotnej, albowiem na podstawie art. 19a ust. 5 pkt 1 lit. d) ustawy z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług - j.t. Dz.U. z 2011 r. Nr 177, poz. 1054 (ost.zm. Dz.U. z 2014 r. poz. 312) w przypadku świadczenia usług na rzecz sądów powszechnych, administracyjnych, wojskowych lub prokuratury obowiązek podatkowy w zakresie VAT powstaje z chwilą otrzymania całości lub części zapłaty).
3. Sąd po pewnym czasie (nie są tu znane terminy) wydaje postanowienie o przyznaniu tłumaczowi wynagrodzenia. Zdarza się, że takie postanowienie wystawiane jest z kilkumiesięcznym opóźnieniem lub dopiero po wielu interwencjach samego zainteresowanego tłumacza.
4. Sąd wysyła postanowienie o przyznaniu wynagrodzenia do stron postępowania (należy zwrócić uwagę, że to **sąd zlecił tłumaczenie**, nie strony).
5. Opcjonalnie strona może wnioskować o wydanie uzasadnienia (co znacząco wydłuża proces wypłaty wynagrodzenia) i następnie złożyć skargę na wydane postanowienie. Po rozpatrzeniu skargi wydane zostaje ostateczne postanowienie i wtedy może dojść do wypłaty wynagrodzenia. Taka procedura może trwać nawet kilka miesięcy, a w ekstremalnych przypadkach także i kilka lat. Warto również wspomnieć, że przedmiotem skargi nie musi być wysokość wynagrodzenia tłumacza czy inne sprawy związane z tłumaczeniem. Może na przykład chodzić o sposób wypłaty wynagrodzenia, stwierdzenie, iż powinien to zrobić sąd lub druga strona, nie kwestionuje się jednak wysokości tego wynagrodzenia. W takim przypadku tłumacz nadal czeka na swoje pieniądze, kredytując Skarb Państwa (podatki, składka zdrowotna).
6. Może się również zdarzyć, że strona przestaje istnieć lub nie odbiera korespondencji i wtedy zdaniem wielu sądów nie ma możliwości wypłaty wynagrodzenia, albowiem postanowienie nie jest prawomocne. (Należy ponownie podkreślić, że to **sąd zlecił tłumaczenie, a tłumacz przysięgły stał się „zakładnikiem” procesu uprawomocnienia się postanowienia**).
7. Następnie po uprawomocnieniu się postanowienia może dojść do wypłaty wynagrodzenia, co może trwać ponownie nawet kilka miesięcy. Nierzadko tłumacz zmuszony jest do uporczywego upominania się o swoje wynagrodzenie w wydziałach finansowych sądów, gdyż jest to jedyna możliwość, by wystawiony przez niego rachunek/ faktura został ostatecznie rozliczony.

W naszej opinii takie praktyki są niesprawiedliwe i godzą w jedno z podstawowych praw człowieka do pracy i godziwego wynagrodzenia. Sąd zleca wykonanie tłumaczenia, ale wypłata wynagrodzenia za to tłumaczenie uzależniona jest od osób trzecich. Oczywiście zasadnym jest sprawdzenie, czy nie doszło do zawyżenia wynagrodzenia przez tłumacza przysięgłego, czy nie doszło do pomyłki w jego wyliczeniach itp. Sposób rozliczenia czynności dokonanych przez

tłumacza przysięgłego jest jednak ściśle określony w Rozporządzeniu i wypłata wynagrodzenia tłumacza przysięgłego powinna zależeć wyłącznie od decyzji sądu.

Wydaje się zatem sensownym wprowadzenie regulacji określających terminy wypłaty wynagrodzenia tłumaczom przysięgłym za zlecenia wykonane na rzecz organów wymiaru sprawiedliwości i administracji publicznej w ramach prowadzonych postępowań. Związek Zawodowy oraz inne organizacje tłumaczy przysięgłych próbowaly nawiązać w tej sprawie kontakt z Ministerstwem Sprawiedliwości, jednak nasze prośby pozostały bez odpowiedzi.

Jeśli natomiast chodzi o wspomniany powyżej punkt 2, czyli waloryzację stawek, sytuacja jest również poważna. Jak wyjaśniono powyżej, stawki za tłumaczenia poświadczane wykonywane dla organów administracji reguluje Rozporządzenie w sprawie wysokości wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego z roku 2005, znowelizowane w roku 2019.

Wynika z tego, że środowisko tłumaczy przysięgłych czekało na waloryzację stawek za swoje czynności 15 lat. Waloryzacji tej nie można nawet nazwać podwyżką, ponieważ nie była ona większa od inflacji w tym okresie.

W trakcie prac nad nowelizacją rozporządzenia w 2019 roku, organizacje tłumaczy wskazywały na potrzebę zawarcia zapisu o waloryzacji stawek, choćby o inflację roczną, jednak ta propozycja nie została uwzględniona na etapie prac nad nowym rozporządzeniem. W naszej korespondencji do Ministerstwa Sprawiedliwości wskazywaliśmy na potrzebę waloryzacji stawek o wskaźnik inflacji, jednak również nie otrzymaliśmy odpowiedzi na poruszony problem, nie zaproponowano nam także żadnego innego wskaźnika.

Zadaniem organizacji związkowej jest obrona interesów reprezentowanej grupy zawodowej i dlatego uważamy, że zapisanie takiej waloryzacji o roczną stopę inflacji w Rozporządzeniu będzie sprawiedliwe i jednocześnie pozwoli tłumaczom przysięgłym swobodnie realizować ich obowiązki. Podkreślić bowiem należy, iż wykonywanie tłumaczeń poświadczonych na rzecz omówionych wyżej organów jest obowiązkiem tłumacza przysięgłego, z którego nie może zrezygnować bez uzasadnionej przyczyny. Dochodzi więc do sytuacji, że tłumacz jest niejako „zmuszony” do wykonania pracy, za którą nie otrzymuje wynagrodzenia, lub też musi się o nie ubiegać w sposób uwłaczający powadze jego zawodu i godności ludzkiej.

W tym momencie warto wspomnieć, że Europejska Konwencja Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, której Rzeczypospolita Polska jest Sygnatariuszem, stanowi w artykule 6 ust. 3 lit. a i lit. e, że każdy oskarżony o popełnienie czynu zagrożonego karą ma co najmniej prawo do: niezwłocznego otrzymania szczegółowej informacji w języku dla niego zrozumiałym o istocie i przyczynie skierowanego przeciwko niemu oskarżenia; korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, jeżeli nie rozumie lub nie mówi językiem używanym w sądzie. Wynika stąd, że udział tłumacza przysięgłego w postępowaniu karnym jest niezbędny do zapewnienia elementarnych gwarancji procesowych osoby, przeciwko której toczy się postępowanie karne. Bez udziału tłumacza nie jest możliwe nie tylko zabezpieczenie interesu prawnego oskarżonego, ale także interesu wymiaru sprawiedliwości. Zgodnie z art. 256 k.p.c. udział tłumacza w postępowaniu cywilnym jest natomiast konieczny, jeżeli sąd zażąda, by dokument sporządzony w języku obcym został przetłumaczony na język polski, a także gdy zachodzi konieczność przesłuchania świadka, należy zatem postrzegać udział tłumacza w postępowaniu cywilnym jako element niezbędny do zabezpieczenia interesu wymiaru

sprawiedliwości, bez którego nie jest możliwe zapewnienie rzetelnego procesu. W tej perspektywie naruszanie praw tłumacza do należytego wynagrodzenia ewidentnie godzi w interes wymiaru sprawiedliwości.

Zwracamy się do Pana Rzecznika o pomoc w opisanych przez nas kwestiach wierząc, że jest Pan odpowiednią osobą, która może pomóc rozwiązać nasze problemy. Pragniemy także nadmienić, iż jako organizacja związkowa wielokrotnie we własnym zakresie podejmowaliśmy próby interwencji zarówno w Ministerstwie Sprawiedliwości, które „nadzoruje” pracę tłumaczy, jak i w samych organach wymiaru sprawiedliwości, niemniej jednak żadna ze stron nie podjęła z nami dialogu.

W razie jakiegokolwiek potrzeby wyjaśnień, czy bardziej szczegółowego opisanie naszej sytuacji pozostajemy do dyspozycji Biura Rzecznika Praw Obywatelskich.

Z wyrazami szacunku

Artur Jan Bukowski Przewodniczący ZZTPwP (-)
Agnieszka Michalska-Rajch, Wiceprzewodnicząca ZZTPwP (-)
Joanna Drózdź, Sekretarz ZZTPwP (-)
Łukasz Mrzygłód, Wiceprzewodniczący ZZTPwP (-)